GHIDUT FUQ MALTA FIL-LEBANON

Dal-aħħar iltqajt ma' wieħed tabib minn Bejrut, Dr. A. R. Labban, li qed jistudja hawn Londra. Tħadditna fuq ħafna ħwejjeġ, imma l-aktar fuq il-folklore Malti, li Dr. Labban qalli, jixbah wisq il dak ta' Lebanon. Mingħajr tiġbid ta' xejn minnaħa tiegħu, Dr. Labban semmieli kif it-taqbila tat-tfal tagħna "Agħmel, xita, agħmel" eċċ, jafuha hemm ukoll f'Bejrut; kif wieħed mill-qwiel li jagħti Vassalli fil-ġabra tiegħu i.e. Li jien kont emir u int kont emir, Li kieku min isuq il-ħmir?, igħiduh bħala għanja popolari; li l-ħrejjef tagħna ta' Ġaħan huma ftit mill-ħafna bħalhom, fuq l-istess Ġaħan, li nġabru f'kotba fil-Lebanon; li l-ħaġa moħġaġa tagħna.

Għandha x-xuxa,
Għanija u truxa,
Għandha s-snien
u ma tikolx

li aħna nfissru "Ras Tewm", huma jgħiduha l-istess, imma biex ifissru "sbula".

Imma l-aktar li laqatni l-mod kif Malta tissemma fil-folklore tal-Lebanon. F'dan il-pajjiż għandhom mill-inqas tlitt għidut li fihom tidħol il-kelma "Malta". L-ewwel waħda li sa nsemmi kont smajtha snin ilu m'għand is-surmast ta' l-istorja, is-sur Rokku Farrugia, u ħafna Maltin oħra naħseb jafuha. Hawnhekk sa nġibha kelma b'kelma kif igħiduha fil-Lebanon Dr. Labban għażilli kliem tagħhom jixbah il-Malti.

I. "Is-sultan jibgħat l-għaskar tiegħu l-baħħara li jiksbu Malta. U marru. Sitt xhur wara reġgħu Stanbul. Sa qallhom is-Sultan: "X'għamiltu?" Qalulu: "Fittixnieha Malta — u Malta yok!" (i.e. Malta ma teżistix). Malta yok! għadhom igħiduha sallum. Meta, ngħidu aħna, xi ħadd imur jixtri jew ifittex xi ħaġa u ma jsibhiex, imur lura u jgħid: "Malta yok!" (1)

II. Fil-ħrejjef li ġabar Patri Magri hemm waħda li tgħid fuq l-art ta' Bufies "imnejn ma jiġux nies." Tibgħat lil xi ħadd Bufies teħles minnu darba għal dejjem. (2) Fil-Lebanon meta trid teħles minn xi ħadd u tibagħtu 'l bogħod, igħidlu "Nitfgħu il wara Malta." Kif igħidu, dan l-għidut ġej mill-fatt li darba kien hemm Emir tal-Lebanon li waqaflu lis-Sultan u dan, meta rebaħlu, itturufnah Malta għax bħallikieku Malta kienet l-iżjed post imbiegħed tad-dinja.

III. Din ta' "wara Malta" tinsab ukoll f'logħba bil-boċċi li għandhom fil-Lebanon. Jilagħbuha qisha bħaż-"żorba" tagħna. Biss flok kaxxa kwadra jħażżu trijanglu fl-art. Min joħroġ

l-aħħar boċċa, jitfa' dik li tkun "ta' jdejh" il-bogħod kemm jista' b'sebgħu l-kbir mingħajr ma jaqla' s-sebgħa ż-żgħir minn ma' l-art. Iktar ma jwassal inqas l-oħrajn jistgħu "joqtluh" u jeħdulu kollox. Malli jitfa', igħidilhom: "Ilħquni 'l qafa Malta!" i.e. "Ejjew ilħquni issa wara Malta." Hawn l-istess idea li "wara Malta" post imbiegħed ħafna. Għalina din interessanti għax fostna għad hawn min isemmi "wara Malta," u Patri Magri, niftakar, jitkellem fuqha wkoll fil-Ħrejjef Misserijietna.

Dan il-ftit tagħrif 'il quddiem jiswa biex wieħed jagħmel studju u tiftix ieħor fuq l-għidut u t-twemmin ta' ġnus oħra fuqna u 'vice-versa'. Barra dak li jgħid Patri Magri dwar in-nisel tal-Maltin, sa fejn naf jien, Luret Cutajar kien ġieb f' "IL-MALTI" ta' xi għoxrin sen'ilu x'igħidu fil-Palestina dwar il-Maltin. Il-kittieb ta' din in-nota jilqa' kull tagħrif ieħor fuq das-suġġett li jintbagħat lill-Editur tal-"Leħen il-Malti".

Ġ. CASSAR PULLICINO

Londra, 4 ta' Frar 1951.

---

1) Dan l-għidut Mons. Feghalie jagħtih bħala wieħed mill-proverbji tas-Sirja fil-ktieb "Proverbes et Dictons Syro-Libanais" (Paris, Institute D'Ethnologie, 1938).

2) Dil-kelma hi mibnija minn Bu fies li m'għadhiex tinsab fil-Malti. Fid-dizzjunarju ta' Kazimirski nsibu l-verb *fas* imfisser *s'en aller, s'engager dans l'interieure des terres*, u għalhekk il-kelma *bufies* tiġi tfisser "x'imkien 'il bogħod". (Noti ta' l-Ed.).